

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

Ro‘yxatga olindi:
№ BD-60811300 – 1.15
“29” 08 2024 yil

“TASDIQLAYMAN”
O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor
q.x.f.d., professor
Elmurodov A.A.
“29” 08 2024

**DEXQONCHILIK VA MELIORATSIYA
ISHCHI O‘QUV DASTURI (SILLABUSI)
(Sirtqi ta’lim 3-bosqich talabalari uchun)**

Bilim sohasi:	800000	- Qishloq, o‘rmon, baliq xo‘jaligi va veterinariya
Ta’lim sohasi:	810000	- Qishloq xo‘jaligi
Ta’lim yo‘nalishi:	60811300	- Qishloq xo‘jalik mahsulotlarini saqlash va dastlabki ishlash texnologiyasi (mahsulot turlari bo‘yicha)

Samarqand – 2024

Fanning ishchi o'quv dasturi (sillabusi) 202_ yilda tasdiqlangan o'quv reja va fan dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

Xamrakuova X.B. SamDVMCHBU, "Agrotexnologiya, ishlab chiqarishni mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish" kafedrasining assistent q.x.f.f.d (PhD).

Taqrizchilar:

1. Normurodov D.S.- Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti agrobiotexnologiyalar va oziq-ovqat xavfsizligi instituti "Meva-sabzavotchilik va uzumchilik" kafedrasining professori, q.x.f.d. d

2. Bobomirzayev P.X. - Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti Agrobiotexnologiya kafedrasining professori, q.x.f.d

Fanning ishchi o'quv dasturi "Agrotexnologiya, ishlab chiqarishni mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish" kafedrasining 2021 yil "28" 08 dagi "1" -son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet Kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri:

Xasilbekov O.

Fanning ishchi o'quv dasturi "Agrotexnologiya" fakulteti Kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (2021 yil _____dagi _____-sonli bayonnoma).

Fakultet kengashi raisi v.b.:

Berdimuratov E.

Kelishildi:

O'quv-uslubiy boshqarma

boshlig'i professor :v.b.

Ro'ziqulov R.F.

Fan Sillabusi
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti

Fan to'g'risida ma'lumot

Fan shifri: **DM 1308**

Fan nomi: **Dexqonchilik va melioratsiya**

Semestr/yil: **5-semestr/2024-2025-o'quv yili**

Kafedra: Agrotexnologiya, ishlab chiqarishni mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish

Soatlar/kreditlar: **6,0 ECTS (28 auditoriya soati, 152 soat mustaqil ta'lim)**

Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot	Mustaqil ta'lim	Jami
10	18	152	180

Fan bo'yicha mashg'ulotlarning joylashuvi:

Auditoriya vaqti: dars jadvaliga asosan

Talablar:

Fan uchun mas'ul kafedra: **Agrotexnologiya, ishlab chiqarishni mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish**

Instruktor to'g'risida ma'lumot

Kafedra joylashgan joyi: **SamDVMChBU, 5-o'quv binosi, 525 xona**

Telefon: +99888917-82-00 ish telefoni; mobil: +99888917-82-00

E.mail. xulkar1982@mail.ru Ish vaqti: Uchrashuvga ko'ra

I. Fanni o'qitishdan maqsad - Dehqonchilik va melioratsiya" fanining o'qitishdan maqsad –talabalarga yerlardan oqilona foydalanish, tuproq unumdorligini saqlash, oshirish, begona o'tlarning biologik xususiyatlarini hisobga olgan holda kurash choralari to'g'ri amalga oshirish, yerlarga sifatli ishlov berish, ekinlarni navbatlab ekish –“Dehqonchilik va melioratsiya”tizimini ilmiy asosda tashkil etish, uslublarini o'rgatish bo'yicha nazariy-amaliy bilimlarni uzviylik va uzluksizlikda o'rgatishdan iborat.

II. Fanning vazifasi – Respublikamizdagi yog'och bo'lmagan, ov va rekreatsion o'rmon resurslaridan kompleks ravishda foydalanish usullarini o'rgatish hisoblanadi.

III. Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

O'zbekistonda dehqonchilikning hozirgi holati va istiqbollari. Sug'oriladigan va lalmikor yerlarda dehqonchilikning asosiy xususiyatlari. Dehqonchilik rivojlanish tarixi. Fanning rivojlanishida olimlarning tutgan o'rni.

Dehqonchilik o'simliklarning hayot omillari, dehqonchilik qonunlari, tuproq unumdorligini saqlash va oshirish, begona o'tlarga qarshi kurash, yerga ishlov berish, almashlab ekish va dehqonchilik tizimlarini o'rgatadigan fan sifatida.

Madaniy o'simliklarning yorug'lik, harorat, havo, oziq va suvga bo'lgan talabi. Begona o'tlar va ularning qishloq xo'jalik ekinlarga keltiradigan zarari to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi;

Yerga ishlov berishning umumiy masalalari, maqsadi va vazifalari; yerga ishlov berish qurollari va yerga mexanikaviy ta'sir etish; Yerni ishlashdagi texnologik

jarayonlar: qatlamni agdarish, yumshatish, aralashtirish, zichlash, tekislash, egat, pol, cheklar olish, Yerni ekin ekishga tayyorlash. Yerni joriy tekislash, chizellash, boronlash va molalash. qishloq xo'jalik ekinlarini ekish usullari. Qishloq xo'jalik ekinlarini ekish usullari. O'g'itlarni qo'llash, yerni ishlash, begona o'tlar, o'simlik kasalliklari va zararkunandalariga, qurg'okchilikka, suv va shamol eroziyasiga qarshi kurashning maxsus choralari, sug'orish va zax qochirish, ishlab – chiqarishni tashkil qilish aniqlash ko'nikmalariga ega bo'lish;

- Ilg'or xo'jaliklarning erdan unumli foydalanish va dehqonchilik madaniya tini ko'tarish tajribalar va rivojlanish qonuniyatlari bo'yicha xulosa qilish malakasiga ega bo'lishi kerak.

IV. O'qitish usullari:

Fanni o'qitish jarayonida zamonaviy uslublardan foydalanish, sohadagi muammolarni ta'limning ommaviy shakllari bilan bog'lab, talabalarining nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab borish lozim. O'quv materiallarini talabalar tomonidan unumli o'zlashtirish uchun ko'rgazmali qurollar o'qitishning texnik vositalari, chorvachilik fani bo'yicha chop etilgan ma'ruza matnlaridan keng foydalanish, talaba bilimni baholash tizimini joriy etish. Ma'ruza mashg'ulotlarida ilg'or pedagogik texnologiyalar foydalaniladi.

“Dehqonchilik asoslari” kursini loyihalashtirishda quyidagi asosiy konseptual yondoshuvlardan foydalaniladi:

- Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.
- Tizimli yondoshuv.
- Faoliyatga yo'naltirilgan yondoshuv.
- Dialogik yondoshuv.
- Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish.
- Muammoli ta'lim.

V. Fanning tarkibiy tuzilishi:

5.1. “Dexqonchilik va melioratsiya” fanidan rejalashtirilgan ma'ruza mashg'ulotlarining kalendariy tematik rejasini

Ma'ruza mashg'ulotlarining:			
№	mavzulari	rejasi	soat
1-modul. “Dexqonchilik” faniga kirish			
1.1	Kirish. Fanning maqsadi, vazifasi va rivojlanish tarixi. Dehqonchilikning ilmiy asoslari	1.1.1 Kirish. Dehqonchilik fanining rivojlanish tarixi. 1.1.2. Dehqonchilikning ilmiy asoslari. o'simliklarni hayot omillariga munosabati. 1.1.3. Dehqonchilikning asosiy qonunlari. 1.1.4. Tuproq unumdorligi va uning turlari. 1.1.5. Tuproq madaniyligi va uni yaxshilash usullari.	2
1.2	Tuproqning suv va havo rejimlari va ularni boshqarish	1.2.1. O'simlik hayotida, tuproqda suvning ahamiyati va uning asosiy manbalari. 1.2.2. Tuproqdagi suvning shakllari.	2

Axborot manbaalari

11. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumat portal.
12. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari Ma'lumotlari milliy bazasi
13. www.Ziyonet.uz.
14. www.edu.uz.
15. <http://www.TSAU.uz>
16. <http://agro.uz>

VIII. Baholash

Talabalarining fanlarni o'zlashtirishi 5 ballik tizimda baholanadi.

5 (a'lo) baho:

- Xulosa va qaror qabul qilish;
- Ijodiy fikrlay olish;
- Mustaqil mushohada yurita olish;
- Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
- Mohiyatini tushunish;
- Bilish, aytib berish;
- Tasavvurga ega bo'lish;

4 (yaxshi) baho:

- Mustaqil mushohada yurita olish;
- Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
- Mohiyatini tushunish;
- Bilish, aytib berish;
- Tasavvurga ega bo'lish;

3 (qoniqarli) baho:

- Mohiyatini tushunish;
- Bilish, aytib berish;
- Tasavvurga ega bo'lish;

2 (qoniqarsiz) baho:

- Dasturni o'zlashtirmaganlik;
- Fanning mohiyatini bilmaslik;
- Aniq tasavvurga ega bo'lmaslik;
- Mustaqil fikrlay olmaslik.

	o'sishi hamda rivojlanishiga ta'siri		
24.	Bedapoyani haydash muddatlari va chuqurligi	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish.	6
25.	Oraliq ekinlar ekish uchun yer tayyorlash va ekish muddatlari, me'yori	Referat yozib, tayyorlash.	4
26.	Oraliq ekinlar va ularning tuproq unumdorligiga ta'siri	Adabiyotlardan foydalanib induvidual topshiriqlarni bajarish.	4
	Jami:		152

VII. Adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1. Mo'minov K., Azimboyev S.A., Sanaqulov A., Berdiboyev E., Kenjayev Yu.
"Dehqonchilik ilmiy izlanish asoslari bilan". O'quv qo'llanma. Toshkent. "Turon-iqbol", 2014 yil
2. Ochilov E., Uraimov E. "Dehqonchilikda ilmiy izlanish asoslari". O'quv qo'llanma. Toshkent. Tafakkur nashriyoti, 2013 yil.
3. Sulaymanov B., Umurzoqov E. "Parazit begona o'tlar va ularga qarshi kurash choralari". O'quv qo'llanma. Toshkent. 2022 yil.

Qo'shimcha adabiyotlar

4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 52 b.
5. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 36 b.
6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 416 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.
9. A.Q.Ermatov. "Sug'oriladigan dehqonchilik". T. O'qituvchi. 1983
10. V.T.Lev. "Praktikum po orashayemomu zemledeliyu i sel'skoxozyaystvennim melioratsiyam". T. Mehnat. 1986

	usullar	1.2.3. Tuproqning suv xossalari va suv rejimini boshqarish usullari. 1.2.4. O'simliklar hayotida atmosfera hamda tuproq havosining ahamiyati va uning kimyoviy tarkibi. 1.2.5. Tuproq havo rejimini uni donadorligiga, namligiga, bog'liqligi. Havo rejimini boshqarish usullari	
1.3	Begona o'tlar, ularning zarari va biologik xususiyatlari.	1.3.1. Begona o'tlar haqida tushuncha, ularning dehqonchilikka keltiradigan zarari. 1.3.2. Begona o'tlarning biologik xususiyatlari. 1.3.3. Begona o'tlarning ko'payishi va tarqalish yo'llari.	2
1.4	Yerga ishlov berish tizimi, haydash usullari va sifati	1.4.1. Yerga ishlov berishning maqsadi va undagi texnologik jarayonlar. 1.4.2. Yer haydash usullari va uning sifatiga baho berish. 1.4.3. Tuproqqa yuza ishlov berish usullari va texnikasi.	2
1.5	Bahorgi haydov. Bedapoya va ang'izni haydash.	1.5.1. Qishloq xo'jalik ekinlarini ekishdan oldin yerlarni tekislash. 1.5.2. Ekish oldidan tuproqqa ishlov berish:	2
	Jami:		10

5.2. "Dexqonchilik va melioratsiya" fanidan rejalashtirilgan amaliy mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Amaliy mashg'ulotlarning			
No	mavzulari	rejasi	soat
1.	Tekinxo'r va kam yillik begona o'tlarning ta'rifi	1.1. Tekinxur begona o'tlarning vakillari. 1.2. Kam yillik begona o'tlar vakillari bilan tanishish 1.3. Begona o'tlarning keltiradigan zarari	2
2.	Ekinlarni begona o't bosganlik darajasini hisobga olish	2.1. Dalalarni begona o't bosganlik darajasini hisobga olish. 2.2. Begona o't bosganlik darajasini A.I.Malsev usulida aniqlash. 2.3. Tuproqning begona o'tlar urug'i bilan ifloslanganligini hisobga olish	2
3.	Begona o'tlarga kimyoviy kurash choralari. Gerbitsidlarni solish me'yori aniqlash.	3.1 Begona o'tlar turlari 3.2 Kimyoviy moddalar 3.3. Gerbitsidlarni klasifikatsiyasi 3.4. Gerbitsidlarning qo'llash usullari 3.5. Gerbitsidlarni solish me'yori aniqlash	2
4.	Yerni haydashning sifat ko'rsatkichlari	4.1. Yerni ishlash sifatiga baho berish 4.2. Yerni ekish sifatiga baho berish	2

		4.3. Qator oralariga ichlov berishni sifatiga baho berish	
5.	Qishloq xo'jalik ekinlarni urug'ini ekish me'yorlarini aniqlash	5.1 Qishloq xo'jalik ekinlarni urug'i 5.2 Urug'ini ekish me'yorlarini aniqlash	2
6.	Bug'doy-g'o'za almashlab ekish tizimini ishlab chiqish.	6.1 Almashlab ekish tizimini. 6.2 Almashlab ekishni tuproq unum-dorligiga ta'siri almashlab ekish rotatsiyasi va tizimlari	2
Jami:			12

5.3. "Dexqonchilik va melioratsiya" fanidan rejalashtirilgan laboratoriya mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Laboratoriya mashg'ulotlarning			
No	mavzulari	rejasi	soat
1.	Tuproq agregatlarining suvga chidamligini N.V.Savinov usulida aniqlash	1.1Tuproq agregatlarini aniqlash 1.2tuproqni suvga chidamligini N.V.Savinov usulida aniqlash	2
2.	Haydalma qatlam tuzilishini aniqlash.	2.1 Haydalma qatlam tuzilishini aniqlash.	2
3.	Tuproqning texnologik xossalarini qovushqoqligi va plastikligi aniqlash.	3.1Tuproqning texnologik xossalarini aniqlash 3.2 Tuproqning qovushqoqligi va plastikligi aniqlash	2
Jami:			6

VI. "Dexqonchilik va melioratsiya" fanidan rejalashtirilgan talabalar mustaqil ta'limining kalendar tematik rejasi

No	Mustaqil ta'lim mavzulari	Amalga oshirish mexanizmi	Hajmi (soatda)
1.	Respublikamiz dehqonchiligining holati, muammolarini hal qilish yo'llari	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	6
2.	Tuproq unumdorligi va strukturasini yaxshilashga qaratilgan tadbirlar.	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	6
3.	Tuproqning suv, havo issiqlik va oziq rejimlarini yaxshilash.	Referat yozib, tayyorlash.	4
4.	Begona o'tlarning tuproq iqlim sharoiti va ekinlar agroteknikasiga bog'liq holda tarqalishi va ularga qarshi kurash.	Adabiyotlardan foydalanib referat yozib tayyorlash	6
5.	Sug'oriladigan yerlarda o'sadigan	Adabiyotlardan foydalanib	4

	ashaddiy begona o'tlar.	indivudual topshiriqlarni bajarish.	
6.	Yekin ekishdan keyin qator oralariga ishlov berish	Adabiyotlardan foydalanib indivudual topshiriqlarni bajarish.	6
7.	Yerga asosiy ishlov berish usullarining tuproq xususiyatlari va o'simliklarni o'sish hamda rivojlantirishiga ta'siri.	Adabiyotlardan foydalanib indivudual topshiriqlarni bajarish.	6
8.	Yerni kuzgi bug'doy ekishga tayyorlash	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	4
9.	Yerni g'o'za ekishga tayyorlash.	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	4
10.	Har-xil tuproqlarda qatqaloq hosil bo'lishi va uni yo'qatish yo'llari	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish.	4
11.	Yerlarni takroriy ekinlar ekishga tayyorlash	Referat yozib, tayyorlash.	6
12.	Almashlab ekish bo'yicha keyingi yillarda o'tkazilgan tajribalar natijalari.	Adabiyotlardan foydalanib indivudual topshiriqlarni bajarish.	6
13.	Bug'doy-g'o'za almashlab ekish tizimi.	Referat yozib, tayyorlash.	6
14.	Zamonaviy dehqonchilik tizimlari. Dehqonchilik tizimlarini tarkibiy qismlari	Internet ma'lumotidan foydalanib, konspekt qilish	4
15.	O'g'itlarni qo'llash va uning samaradorligini oshirish choralari.	Internet ma'lumotidan foydalanib, konspekt qilish	4
16.	Suv va shamol eroziyasiga qarshi kurashning maxsus choralari.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish.	6
17.	Lalmikor erlarni haydash usullari	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish.	6
18.	Yoppasiga ekilgan ekinlardan bo'shagan yerlarni haydash usullari	Internet ma'lumotidan foydalanib, konspekt qilish	6
19.	Yem-xashak ekinlarini yetishtirishda almashlab ekish	Internet ma'lumotidan foydalanib, konspekt qilish	6
20.	Yem-xashak ekinlarini qator oralariga ishlov berish	Adabiyotlardan foydalanib indivudual topshiriqlarni bajarish.	6
21.	Qator orasi ishlanadigan yem-xashak ekinlari orasida o'sadigan ashaddiy begona o'tlar	Adabiyotlardan foydalanib indivudual topshiriqlarni bajarish.	6
22.	Dukkakli-don ekinlarining tuproq agrofizik xossalariga ta'siri	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	6
23.	Yerga asosiy ishlov berish usullarining tuproq xususiyatlari va o'simliklarni	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	6